

Innst. S. nr. 7

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

St.meld. nr. 5 (2002-2003)

Innstilling fra utenrikskomiteen om nordisk samarbeid

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

I meldingen gir Regjeringen en bred omtale av det nordiske samarbeidet på de ulike områdene 2001-2002.

Kapittel 1 er en generell innledning til stortingsmeldingen. Kapittel 2 gir en oversikt over de prioriterte sakene i det norske formannskapet i det nordiske regjeringssamarbeidet i 2002. Kapittel 3 gir på anmodning av Stortinget en tilbakemelding om Regjeringens oppfølging av en del av rekommandasjonene fra Nordisk Råd. Kapittel 4 omtaler Nærområdene. Foruten Ministerrådets nærområdeprogram er det også en omtale av Arktisk Råd, Barentsrådet, Østersjørådet og samarbeidet med Nærområdene i vest. Kapittel 5 gir en oversikt over de viktigste tverrsektorielle saksområdene, også informasjonsarbeidet, frivillig sektor, budsjett og administrasjon. Kapittel 6 omtaler sektorsamarbeidet og gir en oversikt over det formelle sektorarbeidet i Ministerrådet og det uformelle regjeringssamarbeidet.

Rapporten fra Den norske delegasjon til Nordisk Råd er tatt inn som vedlegg til stortingsmeldingen. Nordisk Ministerråds årsrapport for 2001 følger som utrykt vedlegg.

1.1 Innledning

Det nordiske samarbeidet står meget sterkt i de nordiske land. Innbyggerne forventer at å reise, bo, studere, sykebehandles osv. i et annet nordisk land skal være relativt enkelt. En rapport ("Nordboernes rettigheter") avgitt av ambassadør Ole Norrback viser at mye

arbeid gjenstår med integrasjonen mellom de nordiske land. Gjennom oppfølgingen av denne rapporten er nordisk samarbeid tilbake til sitt oppdrag om å gjøre livet enklere for nordiske innbyggere. Det er 50 år siden opprettelsen av Nordisk Råd. Siden etableringen i 1971 har Nordisk Ministerråd med sine regjeringsbaserte prioriteringer og budsjett kraftig styrket samarbeid mellom folk i Norden.

Det er lagt til rette for en utvidet politisk dialog mellom Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. I denne dialogen kan det være begrensninger på når og i hvilken grad en minister kan uttale seg på vegne av Ministerrådet, men det er liten tvil om at en slik dialog er substansielt interessant. En strammere prioritering og en mer fokusert dialog kan være en felles målsetting for Rådet og Ministerrådet.

Sovjetunionens oppløsning, regionaliseringen av Europa og den europeiske integrasjonsprosessen har satt ny fart i det nordiske samarbeidet.

De nordiske land har nylig vedtatt en ny nærområdestrategi hvor det legges økt vekt på Nordvest-Russland og på samkjøring med EUs nordlige dimensjon. I Europa blir Norden stadig mer relevant som region, særlig ved å ha egne samråd i forhold til sentrale spørsmål vedrørende den europeiske integrasjonen.

Nordisk Ministerråd har vedtatt "Ny nordisk dagsorden - nye strategiske satsninger" som identifiserer fem nye prioriteringer til erstatning for de tre hovedpilarene om det internt nordiske, Nærområdene og europasamarbeidet. De fem er teknologisk utvikling, velferd, det indre nordiske markedet, samarbeid med naboland- og regioner, samt miljø og bærekraftig utvikling.

Det nordiske velferdsnivået og den internasjonale konkurransevne stiller nye krav til kompetanseutvikling og produktionsstruktur. Norden har gode forutsetninger innen informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Et nordisk program for spissforskningensenheter skal bl.a. gjøre den nordiske forskningen mer synlig og attraktiv internasjonalt. I tillegg satses det bl.a. på

internett- og applikasjonsforskning- og utvikling, nordisk fjernundervisning, statistikk om informasjonssamfunnet, en infrastrukturstudie om bredbånd, IKT-næringsutvikling og språkteknologi, elektronisk handel og spørsmål vedrørende informasjonssamfunnet.

De nordiske land har lange tradisjoner i å fokusere på velferdsspørsmål i nordisk sammenheng. De nordiske lands demografiske sammensetning er i ferd med å endres slik at det i løpet av de 10-20 neste år vil bli et økende press på de offentlige finanser. Samtidig er de nordiske lands velferdsmodell også under press fra utviklingen i det globaliserte markedet. Samlet sett kan dette gjøre det vanskeligere å finansiere velferdsstaten og å opprettholde bærekraftige pensjonssystemer.

Regjeringen mener det er nødvendig å se på en modernisering av de sosiale trygghetssystemene og skattesystemene i Norden og Europa. I det nordiske samarbeidet vil man konsentrere seg om bærekraft, kvalitet og effektivitet i den offentlige sektor, finansiering av velferdssamfunnet, aldringen av befolkningen, endringer i kjønnsbalansen, nordboernes rettigheter, globaliseringen, befolkningskonsentrasjon og urbanisering, samt integrering av innvandrere i arbeidsmarkedet.

De nordiske lands næringsliv er opptatt av Norden som hjemmemarked. Man er særlig opptatt av muligheten for å utnytte visse nøkkelelementer i den infrastruktur som er avgjørende for næringslivets konkurranseevne, f.eks. arbeidskraft, kunnskaper, forskningsressurser, innovasjon og strategiske nettverk.

I europasammenheng skal Ministerrådet undersøke mulighetene for felles handling i fremtidige regionalpolitiske spørsmål. I finanssektoren skal det inngås et nordisk-baltisk myndighetssamarbeid om verdipapirmarkedsspørsmål, med utarbeidelse av retningslinjer for gjensidig forhåndsutveksling av informasjon om det enkelte lands posisjon i EU-fora, og samarbeid om opplegg for strategier for forhandlinger i EU når det foreligger felles nordiske standpunkter.

Nordisk Ministerråds arbeid i Nærområdene hviler på bl.a. den reviderte nærområdestrategien "Nærmere Norden" og på "Ny nordisk dagsorden". Den nordiske innsatsen skal i størst mulig utstrekning styrke og komplettere de nordiske lands nasjonale innsatser.

De overordnede målsettingene i Nærområdene er å bidra til en sikker og stabil utvikling, styrke demokratiet, øke verdifelleskapet med Norden og bidra til utviklingen av markedsøkonomi og en bærekraftig utvikling.

Fra og med 2003 er det arktiske samarbeidsprogrammet skilt ut fra nærområdeprogrammet i et separat program, men er fortsatt en del av budsjettet for Nærområdene. Sentrale spørsmål er levevilkår, bærekraftig ressursutnyttelse og natur- og kulturbeskyttelse i Arktis.

På grunn av de helt spesielle geografiske og klimatiske betingelsene i Vest-Norden må det tas særlige hensyn for å understøtte dette områdets deltakelse i det nordiske samarbeidet. De fellesnordiske kulturinstitu-

sjonene i Nuuk, Torshavn og Reykjavik er svært viktige i denne sammenheng. Det skal nå prioriteres å etablere et nærmere samarbeid mellom Vest-Nordens naboland og kystområder, f.eks. Canada og Skottland.

Strategien "Bærekraftig utvikling - en ny kurs for Norden" er grunnlag for Ministerrådets arbeid for bærekraftig utvikling. Strategien har 20-årige mål, samt mer kortsiktige mål og innsatser for perioden 2001-2004.

Strategien prioriterer innsatser i energi, transport, landbruk, næringsliv, fiskeri, fangst, akvakultur og skogbruk. Det arbeides derfor for å integrere de prioriterte innsatsområdene fra strategien inn i EUs strategi for bærekraftig utvikling. Strategien ble behørig presentert på miljøtoppmøtet i Johannesburg som et regionalt nybrottsarbeid.

1.2 Det norske formannskapet i 2002

Prioriterte områder i formannskapsprogrammet "Morgendagens Norden", er innsatser for barn og ungdom, matvaretrygghet og bærekraftig utvikling.

I stortingsmeldingen fremgår det hva som er gjennomført under det norske formannskapet. Regjeringen vil særlig nevne gjennomføringen av den tverrsektorielle ministerkonferansen om barn og ungdom i Oslo den 14. august. 13 ministre fra de nordiske land og selvstyrte områdene med ansvar for barn og ungdom deltok. Konferansen ga føringer for hvordan de nordiske land skal arbeide for å bedre levekårene for barn og ungdom i Norden, Nærområdene og overfor EU-systemet.

Innen matvaretrygghet er det vedtatt en ambisiøs tverrsektoriell nordisk handlingsplan. I forhold til bærekraftig utvikling har de nordiske land med formannskapet i spissen svært aktivt fulgt opp den nordiske strategien for bærekraftig utvikling.

I tillegg vil Regjeringen fremheve at det norske formannskapet har tatt initiativ til at Ministerrådet skal lage en mer systematisk og strategisk politikk for samarbeidet med Vest-Norden og Vest-Nordens nabolands kystområder. Regjeringen ønsker, som en oppfølging av Norrback-rapporten, å revitalisere det folkelige nordiske samarbeidet. Regjeringen vil nevne at den budsjettmessige fleksibiliteten som nordisk formannskap har gjennom en egen budsjettpost for strategiske innsatser, fungerer meget godt og gir langt større rom for å drive et aktivt og effektivt formannskap.

1.3 Oppfølgingen av Nordisk Råds rekommendasjoner

Ansvar for behandlingen av Nordisk Råds rekommendasjoner og fremstillinger fordeles på de ulike embetsmannskomiteer umiddelbart etter at de er vedtatt av sesjonen eller presidiet. Behandlingen av rekommendasjoner rettet til regjeringene vil normalt bli koordinert og håndtert av formannskapet.

I brev av 18. mars 2002 ba Den norske delegasjon om en tilbakemelding om hva den norske regjering har gjort for å oppfylle visse rekommendasjoner.

Det skal imidlertid understrekes at alle de nordiske land står bak de fellesnordiske meddelelser om rekommandasjonene som er oversendt Nordisk Råd.

Følgende rekommandasjoner er besvart i denne stortingsmeldingen:

- Rekommandasjon 36/98/nord angående gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el. (A 1188/når)
- Rekommandasjon 12/1999/næring - Handlingsplan for avskaffelse av grensehindre i Norden.
- Rekommandasjon 22/2000 Genmodifiserte levnedsmidler (A1222/euro).
- Rekommandasjon 29/2000 om demensproblematikk
- Rekommandasjon 30/2000/Velferd
- Narkotikabekjemping
- Rekommandasjon 3H000/Velferd
- Innsatser mot narkotika
- Rekommandasjon 4/2001/Velferd
- Om narkotikahandelen
- Rekommandasjon 8/2001 om Det nordiske miljøhandlingsprogram 2001-2004
- Rekommandasjon 9/2001 om Bærekraftig utvikling - En ny kurs for Norden
- Rekommandasjon 21/2001: Kvinne- og barnehandel.
- Rekommandasjon 23/2001 medborger Tiltak mot tvangsekteskap
- Rekommandasjon 24/2001 angående Sikker fødevarermerking og vareinformasjon i Norden
- Rekommandasjon 29/2001 angående Internasjonale avtaler om handel og transport av levende dyr
- Rekommandasjon 30/2001/Presidiet: Konfliktforebygging og sivil krisehåndtering
- Rekommandasjon 45/2001 om Nordisk forvaltningsstrategi om rovdyr

Nærområdene

Nordisk Ministerråds nærområdesamarbeid omfatter de baltiske land og Nordvest-Russland, inklusive Kaliningrad. De overordnede målsettingene for samarbeidet med Nærområdene er å bidra til en sikker og stabil utvikling, styrke demokratiet, øke verdifelleskapet med Norden, samt medvirke til utviklingen av en markedsøkonomi og økt økonomisk samarbeid i regionen.

Innsatsen i Nærområdene baseres først og fremst på den reviderte nærområdestrategien "Nærmere Norden", som ble vedtatt av Nordisk Råd på sesjonen i 2001. Den reviderte nærområdestrategien tar utgangspunkt i de siste årenes tendenser i området.

Nordisk Ministerråd vil også fortsette sine bestrebelser for å få Russlands godkjennelse av Ministerrådets forslag til avtale om opprettelse av et nordisk informasjonspunkt i Kaliningrad.

Dialogen mellom EU og Russland om Kaliningrads status i det nye Europa er også av betydning for eventuelle nordiske innsatser.

Nordisk Råd ga sin tilslutning til det arktiske samarbeidsprogrammet under sesjonen i oktober 2001. Som en konsekvens av dette vil samarbeidet med Arktis som fram til i dag har vært organisert som en del av Nærområdet, fra og med 2003 bli skilt ut. Formålet er å gi det arktiske samarbeidet større synlighet enn tidligere.

Arktisk Råd

Arktisk Råd ble opprettet i 1996, og er eneste regionale samarbeidsorgan som omfatter alle de åtte arktiske land, de fem nordiske, USA, Canada og Russland. Rådet har i tillegg "permanente deltakere" som representerer urbefolkningene i den arktiske regionen. Nordisk Ministerråd og Parlamentarikerkomiteen for Arktis er blant de organisasjoner som har observatørstatus.

Under Arktisk Råd er det fem permanente arbeidsgrupper hvorav fire er videreført fra miljøsam arbeidet (AEPS). Overvåking av det arktiske miljø (AMAP), bevaring av arktisk fauna og flora (CAFF), beredskap mot akutt forurensning (EPPR), og beskyttelse av det marine miljø (PAME).

Handlingsplanen "Arctic Council Action Plan to Eliminate Pollution of the Arctic" (ACAP) ble vedtatt på siste ministermøte, og Norge leder ad hoc-styringskomiteen som er opprettet for å gjennomføre planen. Et viktig mål er å bistå Russland slik at de skal kunne slutte seg til og gjennomføre internasjonale miljøavtaler av betydning for forurensning i Nordområdene.

Norge har også engasjert seg sterkt i Arktisk Råds omfattende utredning om konsekvenser av klimaendringer for naturmiljøet i Arktis (ACIA), både på ekspertplan og myndighetsplan. Til ministermøtet i 2004 vil man legge fram vitenskapelig dokumentasjon og forslag om tiltak.

Regjeringen mener det er i norsk interesse å utdype og videreutvikle samarbeidet i Arktisk Råd for at det skal bli et substansielt og politisk relevant organ for sirkumpolart samarbeid. En viktig dimensjon ved samarbeidet i Arktisk Råd er urbefolkningenes status som permanente deltakere. Deres deltakelse bidrar til en mer helhetlig forståelse av kompleksiteten i miljøproblemen og av samfunn i nord.

Regjeringen mener at det er behov for et nærmere samarbeid mellom Arktisk Råd og andre regionale samarbeidsfora som Barentsrådet og Nordisk Ministerråd. Ikke minst er dette viktig av koordineringssyn. Fra norsk side er det viktig at det arktiske samarbeidet får en sentral plass i arbeidet med EUs Nordlige dimensjon (ND), og at Arktisk Råd kan bidra med å gi innhold til det arktiske vindu i ND.

Arktisk Råd legger stadig større vekt på å koordinere sine synspunkter i internasjonale fora som behandler spørsmål som er viktige for arktiske forhold. Finland har som formannskapsland vært aktivt med å koordinere felles innspill fra Arktisk Råd til ulike internasjonale møter.

Barentsrådet

Barentssamarbeidet ble opprettet på norsk initiativ i 1993. Det er nå blitt et omfattende samarbeidssystem, hvis hovedstyrke ligger i det nære regionale samarbeidet som er etablert og folk-til-folk kontaktene på tvers av de tidligere skillelinjene i regionen. Samarbeidet er forankret i to offisielle organer: Det euro-arktiske Barentsrådet og Barents Regionråd.

Barentsrådet representerer samarbeidet på regjeringsnivå og har seks land - Norge, Sverige, Danmark, Island, Finland og Russland - og Europakommisjonen som medlemmer. Ni land har observatørstatus. Barentsrådet møtes nå annethvert år på utenriksministernivå. Fram til høsten 2003 har Sverige formannskapet og leder derfor også den stående embetskomiteen (Committee of Senior Officials). Norge overtar formannskapet i Barentsrådet etter Sverige.

Barentssamarbeidet har som hovedmål å skape et nytt og stabiliserende samarbeidsmønster i forholdet mellom de nordiske land og Russland, og på den måten bidra til å styrke Russlands rolle i det alminnelige europeiske samarbeidet, samt å fremme bærekraftig utvikling i Barentsregionen i sin helhet.

Barentsrådets satsningsområder er økonomisk utvikling, handel, vitenskap og teknologi, reiseliv, miljø, infrastruktur, utdanning, kultur og urfolkenes situasjon som satsningsområder samt helse. Samarbeidet har vært svært vellykket på mange felt. Det har lagt grunnlag for et nært samarbeid mellom de berørte land for å løse viktige utfordringer. Ikke minst er det skapt et aktivt lokalt engasjement. Bedringen i russisk økonomi og den økonomiske politikken gjenspeiles nå i en økt interesse for handel og investeringer. Framtidige større prosjekter vil etter hvert kunne gjennomføres med støtte fra Den nordlige dimensjons Miljøpartnerskapsfond som er opprettet, med støtte blant annet fra de nordiske land og Europakommisjonen.

Østersjørådet

Østersjørådet ble opprettet i 1992 og har 12 medlemmer: Norge, Sverige, Finland, Danmark, Island, Polen, Tyskland, Russland, Latvia, Litauen, Estland og EU-kommisjonen. Observatørland er Frankrike, Italia, Nederland, Slovenia, Storbritannia, Ukraina og USA.

Østersjørådet fokuserer sin virksomhet på områdene demokratiutvikling, økonomisk integrasjon og utvikling, utdanning, miljø- og energispørsmål, atomsikkerhet, trygge levevilkår, helse og bekjempelse av organisert kriminalitet.

Norges engasjement i Østersjørådet er en viktig del av norsk nærområdepolitikk. Norge har lagt vekt på samarbeidet i Østersjøregionen som et viktig forum for integrering av Russland og de baltiske stater i det vestlige mellomfolkelige samarbeid. Regjeringen anser at Østersjørådet, Barentsrådet og Nordisk Ministerråd utfyller hverandre i en slik sammenheng.

Statsministrene i Østersjøregionen har hittil møttes fire ganger. Forrige toppmøte fant sted i St. Petersburg i juni 2002. Det ble trukket opp en rekke politiske ret-

ningslinjer og tatt initiativ til praktisk samarbeid. Innsatsgrupper for bekjempelse av organisert kriminalitet og smittsomme sykdommer er opprettet.

Fire av Østersjørådets medlemsland har søkt om EU-medlemskap. En eventuell EU-utvidelse som omfatter både Polen og Litauen vil sette den russiske regionen Kaliningrad i en spesielt vanskelig situasjon som en enklave i EU. Det er derfor viktig å få Kaliningrad med i grenseregionalt samarbeid og å koordinere innsatsen der med andre engasjerte internasjonale aktører. EUs initiativ om en nordlig dimensjon forventes å ha en slik koordinerende effekt på samarbeidet i vårt nærområde.

Etter norsk initiativ vedtok statsministrene i 2000 å etablere en innsatsgruppe for bekjempelse av smittsomme sykdommer. Gruppen har under norsk ledelse utarbeidet en handlingsplan for bekjempelse av spredning av HIV/AIDS og tuberkulose, kamp mot økt antibiotikaresistens, styrket primærhelsetjeneste og forbedret overvåking av sykdomsspredning som hovedinnsatsområder. Norge og Sverige har engasjert seg i arbeidet med å etablere et IT-nettverk som redskap for å bekjempe kommersiell seksuell utnyttning av barn samt medvirke til å bedre situasjonen for utsatte barn og unge i Østersjøregionen.

Nærområdene i vest

Etter et initiativ av den norske samarbeidsministeren ble det i 2002 utarbeidet en oversikt over aktiviteter som særlig berører Vestnorden og dets naboerområder. Den norske samarbeidsministeren har også tatt særskilt kontakt med sine samarbeidsministerkolleger i Island, Færøyene og Grønland og bedt om synspunkter og forslag til hvordan samarbeidet i de vestlige områder kan styrkes.

Det nordatlantiske samarbeidet er et samarbeid mellom Island, Færøyene, Grønland og Norge. Det overordnede mål er å drive regionalt samarbeid om næringsutvikling. Nordisk Atlantsamarbeid (NORA) består av inntil 12 medlemmer: tre valgt av Grønlands Landsstyre, tre av Færøyenes Landsstyre, tre av hhv. den islandske og den norske regjering. Hovedoppgaven er å forsterke de regionale og næringspolitiske båndene i Vest-Norden ved formidling av erfaring og kunnskap gjennom konkrete samarbeidsprosjekter mellom minst to av landene.

1.4 Annet tverrsektorielt samarbeid

Statsministrenes samarbeid

Statsministrene har det overordnede ansvar for samarbeidet mellom de nordiske regjeringer. I tillegg til nær og løpende kontakt om nordiske og internasjonale spørsmål har statsministrene regelmessige møter. Siden siste stortingsmelding om nordisk samarbeid har det vært holdt to nordiske statsministermøter: I tilknytning til Nordisk Råds sesjon i København 29. oktober 2001 og i Molde 12. mai 2002.

Statsministrene har møtt sine baltiske kolleger i København i tilknytning til Nordisk Råds sesjon i oktober 2001 og i Riga i august 2002.

De nordiske statsministre møtte i år den sør-afrikanske president Thabo Mbeki. Møtet vedtok en erklæring om verdenstoppmøtet om bærekraftig utvikling i Johannesburg og "The Molde declaration" om nordisk/sør-afrikanske samarbeidsspørsmål.

Statsministrene har også møtt Nordisk Råds presidium og representanter for de selvstyrte områder. Statsministrene har løpende og i sine møter drøftet aktuelle EU/EØS-saker, spesielt det danske EU-formannskap, EU-utvidelsen, konsekvensene av utvidelsen for EØS, EUs nordlige dimensjon og debatten om Europas fremtid. Statsministrene har konstatert at det er en styrke for hele Norden at de tre nordiske EU-land har etablert et forsterket samråd om forberedelsene til EUs toppmøter.

Statsministrene har drøftet kampen mot internasjonal terrorisme, situasjonen i Midtøsten og de nordiske forberedelser foran verdenstoppmøtet om bærekraftig utvikling i Johannesburg i august/september 2002. Statsministrene har drøftet forberedelsene til Østersjørådets regjeringssjefsmøte i St. Petersburg i juni 2002 og Barentsrådets 10-årsjubileum og regjeringssjefmøte i Kirkenes i januar 2003. Statsministrene har engasjert seg i Ministerrådets arbeid for å få opprettet et nordisk informasjonspunkt i Kaliningrad.

Statsministrene understreket i rapporten om "Nordbornas rettigheter" må følges opp.

Statsministrene har gitt sin støtte til de nordiske fotballforbundenes søknad om å få avholde europamesterskapet i 2008 i de nordiske land.

Samarbeidsministrenes arbeid

De nordiske samarbeidsministre har hatt fem møter det siste året. Budsjettet for 2002 er vedtatt i overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandasjon og med en uforandret totalramme i forhold til budsjettet for 2001.

Med Nordisk Råds tilslutning er det vedtatt en ny budsjettprosedyre som i større grad enn tidligere har gitt sektorene mulighet til å delta i budsjettarbeidet. Etter Nordisk Råds behandling har samarbeidsministrene avsluttet behandlingen av generalsekretærens utredning "Budgetanalyse 2000 - det nordiske budjet". Utredningens forslag om en institusjonsreform er endret slik at det overlates til fagministerrådene å bedømme om det er behov for omlegninger og reformer i de institusjoner som de har ansvaret for.

Samarbeidsministrene har tilsatt en arbeidsgruppe for oppfølging av den omfattende strategien for en bærekraftig utvikling. Etter forslag fra arbeidsgruppen har samarbeidsministrene vedtatt et nordisk indikatorsett, en informasjonsplan og en "midt-veisrapport" om den første strategietappen 2001-2004. Arbeidsgruppen og samarbeidsministrene har også forberedt fellesnordiske aktiviteter i tilknytning til verdenstoppmøtet i Johannesburg i august/september 2002.

Ministerrådets og Nordisk Råds konklusjoner etter behandlingen av vismannspaneletts rapport "Norden

2000 - Öppet för Världens Vindar" ble fremlagt for Nordisk Råd i fellesrapporten "Ny Nordisk Dagsorden". Etter rådsbehandlingen har samarbeidsministrene fordelt det overordnede oppfølgingsansvaret for de strategiske satsningsområdene på ulike ministerråd. Samarbeidsministrenes "Plandokument for virksomhetsåret 2003" tar utgangspunkt i de fem strategiske satsningsområdene.

Samarbeidsministrene har vedtatt et nytt arktisk samarbeidsprogram og en revidert nordisk nærområdestrategi. Samarbeidsministrene har også vedtatt rammeprogrammet 2003-2005 for nærområdene, basert på den nye strategien og etter at våre partnere i Nærområdene har hatt anledning til å uttale seg om programmet.

Ole Norrbacks rapport om "Nordbornas rettigheter" ble overlevert samarbeidsministrene i april 2002 og avdekker en rekke problemer både når det gjelder regelverket og praktiseringen av avtaler og overenskomster. Samarbeidsministrene har lagt stor vekt på at rapportens forslag blir fulgt opp. Rapporten forelegges Nordisk Råd sammen med et ministerrådsforslag som redegjør for hvordan Ministerrådet følger opp rapporten.

Samarbeidsministrene har besluttet at den nordiske språkkonvensjonen skal utvides til å omfatte også færøysk, grønlandsk og samisk.

Et grenseløst Norden

Norrback-rapporten "Nordboernes rettigheter" har ført til en ny fokus på stagnasjonen i den nordiske hverdagsintegrasjonen. Rapporten viser at det nordiske samarbeidet på regjerings- og parlamentarikersiden ikke har vært tilstrekkelig opptatt av nordisk hverdagsintegrasjon. Det er et misforhold mellom den manglende oppmerksomhet på nordisk integrasjon og innbyggernes stadig større behov for det samme.

Det er reell nordisk politisk uenighet i flere av sakene rapporten reiser. Og flernasjonalt konsensus-basert samarbeid som det nordiske må nødvendigvis ta tid. Norrback-rapporten peker også på utdanning av de relevante delene av byråkratiet som et nasjonalt ansvar. Bevisstgjøring og opplæring av serviceapparatet er viktig for å sørge for at innbyggerne får den informasjon de trenger og har krav på. Det er dessuten bred enighet om en generell gjennomgang og revidering av de nordiske avtalene, og det er i de ulike fagministerråd besluttet igangsatt evalueringer eller oppdateringer av gjeldende avtaler med betydning for de nordiske innbyggernes mobilitet.

Oppfølgingen av Norrback-rapporten ble tatt opp på det nordiske statsministermøtet i Molde i mai 2002. Statsministrene sendte det klare signal at dette er en viktig sak for det nordiske samarbeidet.

Ved siden av arbeidet med oppfølgingen av Norrback-rapporten, har sektorene i Nordisk Ministerråd allerede en bred meny av tiltak for nedbygging av grensehindre på nordisk basis.

Frivillig sektor

Samarbeid for å trekke inn den frivillige sektor er en klar prioritet i samarbeidsministrenes beslutning om "Ny Nordisk Dagsorden - nye strategiske satsninger".

Ministerrådet har i 2002 utarbeidet en oversikt som inneholder opplysninger om hvilken type av organisasjoner som man faktisk samarbeider med i de enkelte sektorer, hvilken måte man samarbeider på og eksempler på resultater av dette samarbeidet. På nasjonalt nivå trekkes frivillige organisasjoner inn på enkelte sektorer, for eksempel miljøsektoren som utpeker seg ved å ha en lang tradisjon for samarbeid med frivillige organisasjoner.

I november 2002 vil det bli avholdt en konferanse om erfaringsoppsamling og erfaringsspredning angående frivillighetssektoren og integrasjon av innvandrere og flyktninger i Norden. Flere sektorer planlegger i 2003 å integrere og intensivere samarbeidet med den frivillige sektor, dels på ministerrådsnivå og dels ved å oppfordre til et utvidet, mer direkte samarbeid nasjonalt. Ministerrådet har tilrettelagt en prosess for å optimalisere informasjonsinnsatsen i forbindelse med de forskjellige samnordiske støtteordningene overfor de ideelle organisasjonene i Nærområdene og Norden.

Budsjett

Budsjettforslaget for år 2003 er basert på en uforandret totalramme i forhold til inneværende år. Som i år skal DKK 10 mill. inntil videre ikke innbetales av landene, men trekkes på Ministerrådets likviditet. Budsjettet skal senere prisjusteres og korrigeres for endringer i valutakursene. Av det totale budsjett på DKK 787,2 mill. skal Norge bidra med DKK 178,2 mill.

Prioriteringene i budsjettet er foretatt med utgangspunkt i Nordisk Råds rekommandasjoner og de premisser som ligger i landenes formannskapsprogrammer. Den nye budsjettposten fra 2002-budsjettet, Ministerrådets strategiske initiativer (tidligere MR-reserven), er videreført.

Samarbeidsministrene besluttet en ny budsjettprosess for Nordisk Ministerråd. Denne er anvendt ved utarbeidelsen av budsjettet for 2003.

Den nye budsjettprosessen har medført et mer konkret budsjettdirektiv med økonomiske sektorrammer, en sterkere involvering fra sektorenes beslutningsorganer, fordypet budsjettdialog med Nordisk Råd, og i mindre grad endringer i utformingen av budsjettokumentet sammenlignet med tidligere budsjettår.

Det presenteres også for 2003 en flerårig planleggingsramme for å skape større synlighet og skape et inntrykk av hvilken budsjettfleksibilitet som finnes for nye aktiviteter, samt de kjente krav som stilles til omprioriteringer i de nærmeste årene.

1.5 Sektorsamarbeidet

Kultur

Kulturdelen av budsjettet (det nordiske kulturbudsjettet) er i 2002 på DKK 147 330 000, en nedskjæring på ca. DKK 2 mill. i forhold til året før.

Regjeringen mener det er særdeles viktig i en periode med økonomiske innstramninger å arbeide for at kulturens sentrale plass i Ministerrådets samlede virksomhet opprettholdes.

Den kulturpolitiske dimensjonen i samarbeidet kan styrkes gjennom jevnlig temadiskusjoner i Ministerrådet. Budsjettposten "Strategiske kultursatsninger" er et forsøk på å legge til rette for større politisk aktualitet og fornyelse i samarbeidet. Det sentrale temaet i denne satsningen har de to siste årene vært det multikulturelle Norden. Arbeidet med å opprette et nordisk multimediefond er et annet eksempel på ønsket om å forankre nye samarbeidstiltak i landenes aktuelle kulturpolitiske situasjon.

Regjeringen mener det er særlig viktig at man opprettholder den brede nasjonale og faglige forankringen av kultursamarbeidet.

Det allmennkulturelle samarbeidet

I det norske formannskapsprogrammet har det vært en sentral målsetting å opprettholde et bredt og integrert samarbeid på det allmennkulturelle området. Fra norsk side har vi i formannskapsprogrammet tatt til orde for at kulturministeriene og de nasjonale kulturmyndighetene i sterkere grad bør bli referanserammer for utviklingen av kunst- og kultursamarbeidet. Gjennom etableringen av en nordisk filmpris 2002 legges det bl.a. opp til at filminstituttene trekkes aktivt og konkret med i prosjektet, både når det gjelder planlegging og gjennomføring.

Idrett

Våren 2002 ble det inngått en bilateral avtale mellom Danmark og Norge. I denne avtalen inngår følgende samarbeidsområder: antidopingvirksomhet, anleggsutvikling, idrettsforskning og idrettspolitiske drøftelser. De nordiske fotballforbundene (Danmark, Finland, Norge og Sverige) bestemte seg i 2001 for å søke om europamesterskapet i fotball i 2008. De nordiske statsministrene kom i 2002 med en felles støtteerklæring til søknaden.

Nordisk kulturfond

Nordisk kulturfond ble opprettet i 1966 etter en særskilt avtale mellom de nordiske land. Fondet har en autonom rolle i den nordiske samarbeidsstrukturen og har som formål å støtte nordisk virksomhet innenfor områdene allmennkultur, kunst, utdanning og forskning. Det finansieres over Nordisk Ministerråds budsjett og har i 2002 en bevilgning på DKK 26,6 mill.

Utdanning og forskning

Utdannings- og forskningsministrenes overordnede strategiplan for perioden 2000-2004, "Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser", er utgangspunktet for handlingsplaner utarbeidet av Ministerrådets rådgivende organer, samt for Nordisk forskningspolitisk råds visjon for det nordiske forskningssamarbeidet.

Gjennom "Ny nordisk dagsorden - Nye strategiske satsinger" har de nordiske regjeringer framhevet i alt 5 strategiske satsingsområder for samarbeidet i årene framover. Flere av disse sammenfaller med utdannings- og forskningsministrenes egen strategi og sektorens innspill til reformen, bl.a. teknologisk utvikling, informasjonssamfunnets utvikling og nordisk spissforskning, mobilitet i tilknytning til nordboeres rettigheter, og samarbeid med andre land og regioner.

Utdannings- og forskningsministrene har tatt initiativ til et pilotprosjekt om nordiske "Centres of Excellence" på det naturvitenskapelige området. Programmet forutsettes gjennomført i perioden 2002-2007. Utdannings- og forskningsministrene la i juni 2002 frem et ministerrådsforslag om utbygging av Norden til en internasjonalt ledende forsknings- og næringsregion. Ministerrådet vedtok samtidig å ta initiativ til utarbeiding av en "hvitbok" med sikte på å konkretisere hvilke tiltak som kan iverksettes.

De nordiske utdanningsministre traff i juni 2002 vedtak om oppfølging av Norrback-rapporten rapport på sitt ansvarsområde, bl.a. ved å ta initiativ til en gjennomgang av de nordiske avtaler som i dag regulerer mobilitet og elev- og studentflyt mellom de nordiske land.

Miljø

Under det norske formannskapet har oppfølging av strategien og miljøhandlingsprogrammet fått en framtrædende plass. Viktige innsatsområder for miljøsamarbeidet er havmiljø og kystkultur, biologisk mangfold og genetiske ressurser, matvaresikkerhet, bærekraftig byutvikling, informasjon og medvirkning i Norden og Nærområdene samt forskningssamarbeid på klimaområdet.

Under sin 6. ekstrasessjon i Kungälv den 26. juni 2001, anbefalte Nordisk Råd at Nordisk Ministerråd inkluderer kjernesikkerhet som et innsatsområde i det nordiske miljøhandlingsprogrammet for 2001-2004. Rådet anbefalte også at Ministerrådet i 2002 prioriterer arbeidet med å stanse radioaktive utslipp fra Sellafield og liknende anlegg. Samarbeid på ministernivå og koordinering av nordisk opptreden i aktuelle internasjonale fora har stor betydning for arbeidet med å få redusert utslippene av radioaktive stoffer fra reprosiseringsanlegg i Nordens nærområder.

Energi

Det nordiske energisamarbeidet har vært gjennom en omorganisering i tråd med Ministerrådsforslaget som ble lagt frem for Nordisk Råd under sesjonen i 2001. Virksomheten konsentrerer seg om tre kjerneområder: Det åpne elektrisitetsmarkedet, klimapolitiske spørsmål, regionalt samarbeid i Østersjøregionen og Nordens nærområder.

Energidimensjonen ved klimapolitikken og tidlig oppfølging av Kyotoprotokollen er et viktig tema for Nordisk Ministerråd. De nordiske energi- og miljøvernministrene har støttet arbeidet med å etablere et

forsøksområde ("Testing Ground") for de fleksible mekanismene i Østersjøregionen, som en tidlig oppfølging av Kyotoprotokollen. Samarbeidet i Østersjøregionen er blitt utvidet og forsterket i løpet av de siste 10 årene.

Næring

Det nordiske næringspolitiske samarbeidsprogrammet har som mål å bidra til en forbedring og harmonisering av rammevilkårene for nordiske bedrifter og dermed styrke bedriftenes konkurranseevne. Ambisjonene er å bidra til en merkbar reduksjon av ulikhetene i de nasjonale regelverkene. Økt integrasjon med sikte på en utvikling av Norden som en sammenhengende konkurransekraftig region i globalt perspektiv er det bærende element i programmet. De nasjonale næringspolitiske strategiene vil være viktige premisseleverandører for en vellykket implementering av programmet.

Regionalpolitikk

Regionalpolitisk samarbeid har en sentral plass innen det nordiske samarbeidet. Felles for alle de nordiske land er at en åpnere økonomi og en rask teknologisk utvikling gir endrede forutsetninger for regional utvikling. Regionalsamarbeidet har fått en sterkere europeisk dimensjon gjennom nordiske lands deltakelse i EUs grenseregionale program Interreg.

Ministerrådet vil i perioden 2001-2005 prioritere følgende hovedaktiviteter i det nordiske regionalpolitiske samarbeidet: Målrettet erfaringsutveksling, kunnskapsutvikling - forskning og kompetansespredning, samarbeid mellom regioner.

Fiskeri

Målsetting for det nordiske fiskerisamarbeidet er å virke for en bærekraftig utvikling i de nordiske landenes fiskerisektorer, og for et godt havmiljø som en basis for dette. Herved sikres konsumentenes mulighet for å velge sunn og sikker mat av god kvalitet. Den någjeldende strategien for det nordiske fiskerisamarbeidet 2001-2004 omfatter alle aspekter av matvarer med opprinnelse i fiskeri og akvakultur. Norge søker å orientere seg i større grad mot det tverrsektorielle samarbeidet på fødevarerområdet. På det sektorspesifikke området følger Norge opp arbeidet med miljømerking av fisk og fiskeprodukter, og arbeidet i den nordiske miljømerkingsgruppen under NEF skal gjenopptas. Bedre utnyttelse av marine ressurser er også prioritert under norsk formannskap.

Jord- og skogbruk

Det nordiske samarbeidet innenfor jord- og skogbrukssektoren har i 2002 vært preget av et ambisiøst program for formannskapet. Handlingsprogrammet for det nordiske jord- og skogbruksamarbeidet for perioden 2001-2004 har følgende satsingsområder: Bæredyktig jordbruk, bæredyktig skogbruk, matvaretrygghet, genetiske ressurser, landsbygdetutvikling.

Under formannskapet har man prioritert en oppfølging på disse områdene i form av utarbeiding av en handlingsplan for matvaretrygghet, utvikling av nordisk nettverk for økologisk jordbruk, nordisk handlingsplan for redusert bruk av pesticider, program for forsterket samarbeid om bevaring og bruk av genressursene i Norden, samt utarbeiding av en handlingsplan for kulturlandskapet. Innenfor skogbrukssektoren har Norge tatt initiativ til en nordisk samordning foran den fjerde ministerkonferansen for beskyttelse av Europas skoger, våren 2003.

Økonomi- og finanspolitikk

De siste årene har vært preget av en positiv utvikling i arbeidsmarkedet i de nordiske landene. Også i 2001 var sysselsettingsutviklingen god, til tross for den markerte økonomiske avmatningen. Dette kan blant annet reflektere at bedriftene i større grad har beholdt arbeidsstokken, kanskje som en følge av sterkere spesialisering av arbeidsstokken eller forventninger om et kortvarig tilbakeslag. For området sett under ett falt den gjennomsnittlige arbeidsledigheten ytterligere i fjor til i overkant av 5 pst. Mens ledigheten ventes å tilta noe i Finland, ventes den å holde seg om lag uendret i Danmark og Norge. I Sverige antas det derimot å være en viss overbemanning i bedriftene som vil bidra til økt arbeidsledighet i inneværende år. Dette bidrar til en svak økning i ledigheten i området sett under ett, før ledigheten er ventet å stabilisere seg på om lag 5 1/4 pst. fra 2003.

Et overordnet mål for den økonomiske politikken i de nordiske landene er å sikre en stabil økonomisk utvikling. Spesielt er høy sysselsetting og lav arbeidsledighet prioriterte mål. For å nå disse målene kreves det lav pris- og kostnadsvekst. Det er videre nødvendig å bedre arbeidsmarkedets virkemåte for å unngå strukturelle problemer. Det legges blant annet betydelig vekt på å bedre arbeidsstyrkens kvalifikasjoner gjennom satsing på utdanning.

På lengre sikt står finanspolitikken overfor betydelige utfordringer, først og fremst som følge av framtidige pensjonsforpliktelser.

Samferdsel

Under Norges formannskap i 2002 har det vært lagt vekt på å sikre kontinuiteten i det nordiske transport-, trafikk- og kommunikasjonsarbeidet. Regjeringen har prioritert å videreføre planlagte og igangsatte prosjekter innenfor de etablerte temaområdene. Norge har i formannskapsperioden gjenopptatt et arbeid med å undersøke mulighetene for økt nordisk samarbeid om utdanning av lokomotivførere og flygeledere. På ministermøtet i Lofoten 25. juni 2002 var det enighet om at de nordiske transportministrene skal ta nye initiativ for å harmonisere de nordiske utdanningene for lokomotivførere og flygeledere.

På bakgrunn av en betydelig økning i forekomsten av andre rusmidler enn alkohol i trafikken er det igangsatt

et prosjekt med formål å avdekke andre rusmidlers rolle i vegtrafikkulykker i Norden.

Østersjøregionen er en transport- og trafikkpolitisk region i utvikling. Samarbeidet med regionen er viktig og et prioritert område i Ministerrådets arbeid. Den forestående utvidelsen av EU til også å omfatte bl.a. de baltiske landene forsterker betydningen av et intensivert og utvidet samarbeid med disse landene.

Bolig og bygg

Bruk av økologiske byggematerialer og etablering av miljøvennlige boliger er i fokus i alle nordiske land. Det foreligger en fellesnordisk strategi om "Bærekraftig utvikling - en ny kurs for Norden", som også bør konkretiseres og følges opp innenfor bolig- og byggsektoren. Saken planlegges satt på dagsorden til boligministermøte i 2002.

Bypolitikk er et nytt område i det nordiske samarbeid på sektoren. Byens fysiske rammer innvirker på menneskers livskvalitet. Landene bør samarbeide om erfaringsutveksling om utvikling av sunne, attraktive og spennende byer, som kan tilby trygge rammer for borgernes liv.

Narkotika

Nordisk samarbeid om bekjempelse av narkotika har helt siden begynnelsen av 1970-tallet vært et høyt prioritert område. Det går fram av det norske formannskapsprogrammet at Norge, innenfor rammene av det overordnede samarbeidsprogrammet for år 2001-2005, i tillegg til ovennevnte møtevirksomhet, vil legge særlig vekt på følgende tre konkrete områder: Følge opp det danske initiativet til å gjøre opp kunnskapsstatus når det gjelder nye misbruksmønstre blant unge, og tiltak for å møte disse, ta initiativ til erfaringsutveksling og samarbeid om helsetjenester til de tyngst problembelastede misbrukerne, arbeide for at Nærområdene i større grad kommer med i samarbeidet om narkotika-problemene.

Sosial og helse

Det norske formannskapet i 2002 har lagt vekt på å utnytte potensialet for oppbygging av kompetansenettverk innenfor høyspesialisert medisin, samarbeid om analyse av det nordiske arbeidsmarkedet for helsepersonell og en samlet videreutvikling av de nordiske systemene for overvåking av antibiotikaresistens. Forslaget fra Nordisk Råd om en felles nordisk satsing på demens følges opp. Alkoholpolitikken og samarbeidet om problemstillinger knyttet til pleie- og omsorgssektoren prioriteres. Det nordiske samarbeidsprogrammet for sosial- og helsesektoren 2001-2005 legger grunnlaget for arbeidet innenfor sektoren og står sentralt i arbeidet.

Det nordiske ministerrådssamarbeidet innenfor sosial- og helsesektoren spenner over et vidt felt fra forskning og utdanning til informasjons- og erfaringsutveksling og tilrettelegging for samkvem mellom landene gjennom konvensjoner og overenskomster.

Det er særlig områdene bekjempelse av smittsomme sykdommer og handlingsplanen for barn og unge i Nærområdene som blir økonomisk prioritert i 2001.

Norden utgjør et felles arbeidsmarked for helsepersonell. Norge har nytt godt av import av helsepersonell fra andre nordiske land, i hovedsak Sverige og Danmark. Norge vil arbeide for å få bedre oversikt over personellsituasjonen, arbeidsvandring og utdanningskapasitet, og vurdere en nordisk modell for fremskriving av etterspørsel og tilgang på helsepersonell til 2030.

Etter 11. september 2001 er samarbeidet om helseberedskap i Norden utvidet og forsterket. På et møte i Stockholm 28. november 2001 besluttet ministrene at de nordiske land innenfor helseberedskapsområdet med umiddelbar virkning skulle hjelpe hverandre dersom et av landene ble rammet av en krise eller katastrofe. Nordisk helseberedskapsavtale ble undertegnet i forbindelse med Nordisk Ministerråds møte i Svolvev 14. juni 2002. Avtalen formaliserer landenes vilje til å bistå hverandre og danner en ramme for det videre samarbeid på området.

Arbeidsmarked og arbeidsmiljø

Norge har i sitt generelle formannskapsprogram for 2002 "Morgendagens Norden" vist til at vi vil legge særlig vekt på: Økt yrkesdeltakelse gjennom mobilisering av innenlandske arbeidskraftsressurser, hindring av utstøtning og tidlig avgang fra arbeidslivet, belysning av prosessene for rekruttering av kvalifisert arbeidskraft fra utlandet.

En rapport som belyser ansvar og virkemidler i forebygging av sykefravær og utstøtning fra arbeidslivet i Norden, vil danne grunnlaget i et tematisert debattopplegg for Nordisk Råds sesjon 2002.

Forbrukerpolitikk

Forbrukersektoren kjennetegnes av et bredt nordisk samarbeid mellom myndigheter, forbrukerinstitusjoner, interesseorganisasjoner og forskningsmiljøer. De overordnede mål i handlingsprogrammet er å styrke forbrukernes rettslige og økonomiske stilling, fremme deres rett til informasjon og undervisning og til å organisere seg for å beskytte sine interesser, samt ivareta helse og sikkerhet innenfor et økonomisk system som bygger på bærekraftig utvikling.

Likestilling

Det overordnede målet for likestillingssamarbeidet i Norden er å utvikle en felles nordisk plattform som kan berike og styrke det nasjonale likestillingsarbeidet, samt danne grunnlag for integrering av likestilling og kjønnsperspektiv på de ulike politikkområder.

Det nordisk-baltiske samarbeidsprogrammet for likestilling 2001-2003 skal bygge på gjensidig dialog hvor både nordiske og baltiske land har noe å bidra med i forhold til hverandre. En nordisk-baltisk arbeidsgruppe for likestilling skal koordinere og følge opp aktivitetene. For 2002 er det besluttet å satse på integrering

av likestilling i samtlige nordisk-baltiske samarbeidsprogram og i finanspolitikken generelt. Dessuten er kvinner og entreprenørskap, vold mot kvinner, handel med kvinner, menn og likestilling, og ungdom og likestilling satt på dagsorden.

Det pågår et arbeid med å utarbeide en tiltaksplan mot handel med kvinner i regi av Justisdepartementet, som det tas sikte på å ferdigstille i løpet av høsten 2002. Tiltaksplanen og kampanjen vil bli sett i sammenheng.

Justissektoren

Det nordiske samarbeidet innenfor justissektoren har som mål å skape mest mulig ensartet lovgivning i de nordiske land. Det pågår kontinuerlig arbeid med å tilpasse og revidere lovgivning med dette formål. Det utveksles også løpende informasjon om planlagte lovgivningsprosjekter mellom landene. Det er et viktig ledd i samarbeidet å sikre nordisk enhet ved gjennomføringen av EUs regelverk i nasjonal lovgivning. Det tilstrebes også å sikre nordisk samarbeid ved forberedelse av nytt EU-regelverk.

Samarbeid mellom de nordiske lands politimyndigheter er forankret i avtaler og enkelte uniforme lover (bl.a. nordisk lov om utlevering). Sentralt i denne forbindelse står den nordiske politisamarbeidsavtalen av 1972. Samarbeidet mellom de nordiske land skjer også gjennom det internasjonale politisamarbeidet, eksempelvis Europol, Interpol og Schengen.

Kriminalomsorgens internasjonale fengselsamarbeid ble etablert etter initiativ fra Europarådet. Ni norske fengsler er med i en fadderordning med seks latviske fengsler (Nord-Balt Prison Project) og syv russiske fengsler (Twin Prison Project). Den langsiktige målsettingen ved prosjekter er å bidra til å skape et humant fengselsvesen i Russland og Latvia og å bedre samarbeidslandenes evne til å oppfylle internasjonale konvensjoner og rekommandasjoner innen fagfeltet.

Flyktninger og migrasjon

I Norge arbeides det nå med ny norsk lov om statsborgerskap, og en nordisk arbeidsgruppe er opprettet. Gruppen drøfter også forholdet til ny europeisk konvensjon om statsborgerskap av 1997 som de nordiske land har signert, og noen ratifisert.

De nordiske land gikk inn i det praktiske Schengen-samarbeidet 25. mars 2001, og det er stort behov for et forum hvor man kan drøfte praktiske, Schengen-relaterte spørsmål og samordne nordiske synspunkter. Også spørsmål knyttet til anvendelsen av Dublin-konvensjonen om hvilket land som har plikt til å behandle en søknad om asyl, drøftes i dette forum.

Norge har sendt inn bidrag til en rapport om nordiske tiltak mot rasisme og diskriminering.

På bakgrunn av anbefalinger fra Nordisk Råd i september 2001 har Nordisk Ministerråd avsatt øremerkede midler til bekjempelse av rasisme og diskriminering på budsjettet for 2002. Kulturministrene har også avsatt en egen pott på kulturbudsjettet til prosjekter rettet mot det "Det multikulturelle samfunn".

Det utenrikspolitiske samarbeid

På tross av ulik forankring i forhold til EU og NATO fungerer det utenrikspolitiske samarbeidet nært og godt. Integrasjonsbestrebelsene i Europa og den endrede sikkerhetspolitiske arkitekturen innebærer at Norden i dag i stadig større utstrekning har felles utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser. Det utenrikspolitiske samarbeidet er i de siste årene utvidet til å omfatte også nordisk-baltisk samarbeid i det såkalte 8-samarbeidet samt 8 + 1 møter hvor det, i tillegg til de nordiske og baltiske ministre, inviteres ytterligere en gjest. Det nordiske utenrikspolitiske samarbeidet har stor betydning på områder hvor de nordiske land innehar viktige innflytelsesrike posisjoner. Samarbeidet har i 2002 bl.a. omfattet det norske medlemskapet i FNs sikkerhetsråd for perioden 2001-2002, inkludert presidentvervet i mars 2002, Danmarks EU-formannskap i annet halvår 2002, Sveriges formannskap i Barentsrådet fra mars 2001 til mars 2003 og Finlands formannskap i Arktisk Råd fra oktober 2000 til oktober 2002 og i Østersjørådet fra juni 2002 til juni 2003.

Regjeringen har i 2002 lagt spesiell vekt på nordisk samarbeid og samråd om spørsmål som gjelder utviklingen innenfor EU, EØS og Schengen-samarbeidet, samarbeidet med våre Nærområder og i de regionale samarbeidsfora, og samarbeidet om de konfliktforebyggende og fredsbevarende oppgaver som de nordiske land er involvert i.

Det er en stor grad av enighet mellom de nordiske landene i en rekke sentrale EU-spørsmål. De finske, svenske og danske formannskapene i EU har også gitt muligheter for større gjennomslagskraft for fellesnordiske interesser i EU. Det nordiske samrådet har medført at fellesnordiske holdninger og vurderinger i viktige spørsmål har fått en ikke ubetydelig innflytelse i EUs lovgivningsarbeid, bl.a. på områder som gjelder miljø, arbeidsmiljø, forbrukervern, matvaresikkerhet og likestilling.

De nordiske land samarbeider nært i kandidaturspørsmål, og Norge fikk god og aktiv støtte fra de øvrige nordiske land for plassen i FNs Sikkerhetsråd for perioden 2001-2002.

Forsvars- og sikkerhetspolitiske spørsmål er de siste årene tilført som en ny og viktig dimensjon i det nordiske samarbeidet. Norge har under sitt formannskap satt fokus på det nordiske samarbeidet om konfliktforebyggende og fredsbevarende oppgaver. Som medlem av FNs Sikkerhetsråd har man fra norsk side lagt vekt på et praktisk nordisk samarbeid for å styrke FNs evne til å planlegge og gjennomføre fredsoperasjoner.

Regjeringens mål er at de praktiske erfaringer vi har fått på Balkan skal reflekteres i tett kontakt mellom disse land innenfor rammene av EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeid (ESDP). Regjeringen arbeider også aktivt for å trekke Sverige og Finland så tett som mulig inn mot NATOs arbeid med fredsoperasjoner og krisehåndtering.

De nordiske land deltar aktivt i kampen mot internasjonal terrorisme og har bidratt til de militære operasjonene i Afghanistan.

Utenrikshandel

De nordiske utenrikshandelsministre møtes jevnlig til uformelt samråd om aktuelle handelspolitiske saker. Erfaringene fra de siste syv årene viser at samarbeidet om europaspørsmål har fått større betydning i det nordiske utenrikshandelspolitiske samarbeidet. Samarbeidet med Nordens nærområder på det økonomiske og handelspolitiske området er blitt viktigere.

De uformelle informasjons- og konsultasjonsordningene er styrket de senere år, mellom delegasjonene og representasjonene i Brussel og Genève, mellom de nordiske ambassadene, mellom EU-delegasjonene og Nordisk Ministerråds sekretariat.

Et tidlig-varslingssystem er etablert, slik at vi i den nordiske krets på et tidlig stadium kan drøfte EU/EØS-saker med sikte på å identifisere felles interesser mellom de nordiske land.

Forsvar

Norge har i 2002 formannskapet i det nordiske forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeidet. For Norge har den nordiske dimensjon av forsvars- og sikkerhetspolitikken fått økende betydning, og det er nå enighet om å styrke flere aspekter av dette samarbeidet. Dette gjelder bl.a. samarbeidet innenfor rammen av Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support (NORDCAPS), samarbeidet om forsvarsmateriell (NORDAC), og ikke minst også dialogen med Danmark, Finland og Sverige om utviklingen i EU, herunder spesielt utviklingen av en europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik (ESDP).

NORDCAPS ble etablert 1. juli 1998, og har til hensikt å styrke de nordiske lands kapasitet til å operere sammen i internasjonale militære operasjoner i regi av FN, NATO, OSSE og eventuelt EU, fra juli 2003.

Det nordiske militære samarbeidet på Balkan har de siste årene hovedsakelig vært konsentrert om operasjonen i Kosovo. Særlig ga samarbeidet mellom Norge og Danmark om ledelsen av KFOR 5 i perioden 1. oktober 2001 - 1. mars 2002 verdifulle erfaringer.

De nordiske land har deltatt aktivt i det multinasjonale samarbeid om opprettelse og videreutvikling av den internasjonale brigade, SHIRBRIG (Multinational Stand-by High Readiness Brigade for UN Operations) til disposisjon for FN.

Utviklingsamarbeid

De utviklingsansvarlige ministre holder regelmessig kontakt om utviklingspolitiske spørsmål. En felles nordisk strategi i forhold til det kommende toppmøtet i Johannesburg i august 2002 stod sentralt på ministermøtet i år, i tillegg til reform av de multilaterale utviklingsbankene og nordisk samarbeid i Bretton Woods-institusjonene, støtte til UNHCR, Sveriges erfaringer med EU-formannskapet, HIV/AIDS og det globale helsefondet, demokrati i internasjonale relasjoner og organisasjoner samt forberedelse til FNs barnetoppmøte.

De nordiske land legger i sitt løpende arbeid vekt på å sikre at den overordnede målsetting om fattigdomsreduksjon blir styrende for utformingen og gjennomføringen av virksomheten i Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene. De nordiske land har engasjert seg sterkt i utformingen og iverksettelsen av Verdensbankens og Det internasjonale valutafondets (IMF) gjeldsløsteordning for de fattigste utviklingslandene, den såkalte HIPC-ordningen.

Samiske spørsmål

Det er etablert et fast samarbeid mellom ministre ansvarlig for samiske saker og sametingspresidentene i Finland, Sverige og Norge for regelmessig orientering, drøfting og behandling av samiske spørsmål av felles interesse. Målsettingen med det nye nordiske samarbeidet er å styrke og utvikle det samiske folkets språk, kultur, næringer og samfunnsliv. Samarbeidet har uformell, men nær, tilknytning til Nordisk Ministerråd. Tema for møtene har vært fremtidige samarbeidsformer, arbeidet med sikte på en samekonvensjon, same rettsutredningene i disse tre land, situasjonen for skoletesamene (østsamene), behovet for en nordisk fellesløsning for støtte av samiske tegn i datasystemer og enkelte spørsmål knyttet til samisk høyere utdanning, herunder samisk kunstutdanning.

Ministrene og sametingspresidentene besluttet i fellesmøte 7. november 2001 å utarbeide utkast til en nordisk samekonvensjon med utgangspunkt i rapporten "Behov og grunnlag for en nordisk samekonvensjon" (1998). En ekspertgruppen starter arbeidet i begynnelsen av 2003. Det tas sikte på at arbeidet avsluttes i løpet av 2004.

Samisk parlamentarisk råd ble vedtatt opprettet av sametingene i Finland, Sverige og Norge i 1996. Sameetinget i Sverige har hatt observatørstatus i rådet, men tiltrådte samarbeidet formelt i begynnelsen av 2002.

2. KOMITEENS MERKNADER

I meldingens innledning viser Regjeringen til at det nordiske samarbeidet står meget sterkt i de nordiske land. Nordisk Råd som i 2002 markerer sitt 50-års jubileum, har satt sine spor. Innbyggerne forventer at å reise, bo, studere, sykebehandles osv. i et annet nordisk land skal være relativt enkelt. Etableringen av Nordisk Ministerråd i 1971 har også styrket samarbeidet mellom folk i Norden.

Komiteen viser til at Norrback-rapporten "Nordboernes rettigheter" har ført til en ny fokus på stagnasjon i den nordiske hverdagsintegrasjonen. Rapporten viser at det nordiske samarbeidet på regjerings- og parlamentarikersiden ikke har vært tilstrekkelig opptatt av nordisk hverdagsintegrasjon, som når Nordens innbyggeres skal flytte, arbeide, reise eller studere i andre nordiske land. Komiteen mener dette viser et misforhold mellom manglende nordisk integrasjon og innbyggernes stadige større behov for det samme. Komiteen mener derfor at man fra norsk side må

arbeide videre med å fjerne grensehindringer mellom innbyggerne i Norden.

Komiteen mener Regjeringen bør arbeide videre for å fornye de nordiske avtalene, særlig med hensyn til utdanningsavtaler for å lette studentutveksling og godkjenning av utdanninger. Komiteen viser i denne sammenheng til Stortingets vedtak nr. 408 av 14. juni 2002.

Komiteen ber Regjeringen om å vurdere å utvide det felles nordiske arbeidsmarked slik at det omfatter alle som bor i Norden, ikke bare landenes egne statsborgere. Dette vil kunne være et viktig tiltak med hensyn til integrering av innvandrere i arbeidsmarkedet.

Nordisk Råd har fra januar 2002 fått en ny utvalgsstruktur med fem fagutvalg, og komiteen finner det positivt at det er en økt politisk dialog mellom Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. En slik dialog kan bedre det substansielle innholdet i samarbeidet. Regjeringen peker på at Nordisk Råds krav om et stort antall tiltaksforslag og rapporter gir relativt uklare signaler om Rådets prioriteringer. Komiteen vil oppfordre både regjering og delegasjon til å se på en strammere prioritering og en mer fokusert dialog mellom Ministerrådet og Rådet.

Komiteen konstaterer at som oppfølging av Vismannsgruppens rapport har Nordisk Ministerråd vedtatt "Ny nordisk dagsorden - nye strategiske satsninger" med fem prioriteringer: teknologisk utvikling, velferd, det indre nordiske markedet, samarbeid med naboland- og regioner, samt miljø og bærekraftig utvikling. Komiteen mener at disse prioriteringene danner et godt grunnlag for samarbeid mellom de nordiske land samt mellom de nordiske land og de nære regioner.

Komiteen mener i likhet med Regjeringen at den nordiske velferdsmodell er under press, og at det er nødvendig å se på en modernisering av de sosiale trygghetssystemer og skattesystemer i Norden og Europa. Komiteen ser det som nyttig at Regjeringen samarbeider om disse problemstillinger i Nordisk Ministerråd.

Komiteen merker seg at Nordisk Ministerråd har vedtatt en revidert nærområdestrategi "Nærmere nord" med større satsning på Nordvest-Russland enn tidligere og at det åpnes opp for samarbeid med Vest-Nordens nærområder som Canada og Skottland. Komiteen finner det positivt at det arktiske samarbeidsprogrammet blir skilt ut fra nærområdeprogrammet i et separat program fra 2003.

Komiteen støtter Regjeringens arbeid med strategien "Bærekraftig utvikling - en ny kurs for Norden" som danner grunnlaget og rammen for Ministerrådets arbeid for bærekraftig utvikling. Komiteen merker seg Regjeringens målsetting om at nordisk miljøstrategi får internasjonal betydning og at det arbeides for å integrere de prioriterte innsatsområdene fra strategien inn i EUs strategi for bærekraftig utvikling.

Komiteen merker seg at Regjeringen i 2002 har formannskapet i Nordisk Ministerråd og at det er utar-

beidet et program hvor hovedvekten og rammen er innsatser for barn og ungdom, matvaretrygghet og bærekraftig utvikling. Dette gjelder også i forhold til nærområdene og EU. Komiteen noterer at Regjeringen har gjennomført en tverrsektoriell ministerkonferanse om barn og ungdom samt at det er vedtatt en ambisiøs tverrsektoriell nordisk handlingsplan for matvaretrygghet.

Komiteen ser det som nyttig at Regjeringen i meldingen også redegjør for hva Ministerrådet og regjering har gjort for å følge opp et utvalg gjort av Den norske delegasjon, av tidligere vedtatte rekommandasjoner av Nordisk Råd.

Komiteen finner det positivt at Regjeringen i meldingen, i tillegg til ministerrådets samarbeid med nærområdene, også har gitt en redegjørelse for samarbeidet i Arktisk Råd, Barentsrådet, Østersjørådet og Vestnorden-samarbeidet. Meldingen gir således en bred oversikt over de fora som er viktige for Norge i arbeidet med EUs Nordlige dimensjon.

Komiteen deler Regjeringens oppfatning om at det er i norsk interesse å utdype og videreutvikle samarbeidet i Arktisk Råd for at det skal bli et substansielt og politisk relevant organ for sirkumpolart samarbeid. Komiteen vil understreke viktigheten av en aktiv norsk deltakelse i dette arbeidet for derigjennom å kunne påvirke den fremtidige utviklingen i våre nordlige nærområder. Komiteen deler også Regjeringens oppfatning at det er viktig at det arktiske samarbeid får en sentral plass i arbeidet med EUs Nordlige dimensjon. Komiteen har merket seg at Arktisk Råd legger stadig større vekt på å koordinere sine synspunkter i internasjonale fora som behandler spørsmål som er viktige for arktiske forhold, og at Finland som formannskapsland har hatt en aktiv rolle i dette arbeidet.

Komiteen vil også peke på behovet for et nærmere samarbeid mellom Arktisk Råd, Barentsrådet, Østersjørådet og Nordisk Ministerråd for bedre å kunne koordinere innsatsene i de ulike fora.

Komiteen har merket seg at Norge og de andre nordiske land tillegger Barentssamarbeidet som fyller ti år i 2003, stor betydning, som den av de regionale samarbeidsordninger som er sterkest fokusert mot Nordvest-Russland. Dette samarbeidet er også en del av samspillet for å virkeliggjøre EUs Nordlige dimensjon. Komiteen deler Regjeringens oppfatning at det er ønskelig at en betydelig del av prosjektsamarbeidet foregår regionalt, med Barentssekretariatet i Kirkenes som koordinator. Komiteen har merket seg at Regjeringen vil arbeide for å styrke kontaktene mellom handelskamre, næringslivsorganisasjoner og andre ikke-statlige økonomiske aktører i regionen.

Komiteen noterer at Norges engasjement i Østersjørådet er en viktig del av norsk nærområdepolitikk og deler Regjeringens oppfatning at en av hovedmålsettingene for dette engasjementet må være å etablere for-

utsigbare og stabile rammebetingelser for næringslivet i regionen.

Komiteen viser til den pågående utvidelse av EU og vil understreke viktigheten av å få Kaliningrad med i grenseregionalt samarbeid og å koordinere innsatsen med andre internasjonale aktører.

Komiteen slutter seg til Regjeringens oppfatning at det er særdeles viktig i en periode med økonomiske innstramminger å arbeide for at kulturens sentrale plass i Ministerrådets samlede virksomhet opprettholdes samt at man opprettholder den brede nasjonale og faglige forankringen av kultursamarbeidet.

Komiteen merker seg at en nordisk helseberedskapsavtale ble undertegnet i juni 2002. Avtalen formaliserer landenes vilje til å hjelpe hverandre i tilfelle av krise eller katastrofe.

Komiteen har notert seg at integrasjonsbestrebelsene i Europa og den endrede sikkerhetspolitiske arkitekturen innebærer at Norden i stadig større utstrekning har felles utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser, og at det utenrikspolitiske samarbeidet i de siste årene er utvidet til å omfatte nordisk-baltisk samarbeid i det såkalte 8-samarbeidet.

Komiteen finner det positivt at Regjeringen under sitt formannskap har satt fokus på det nordiske samarbeidet om konfliktforebyggende og fredsbevarende oppgaver. Dette samarbeidet bør fortsette.

Komiteen mener at det nordiske samarbeidet er en plattform for å ivareta felles nordiske interesser. Komiteen understreker derfor viktigheten av fortsatt vekt på informasjonsutveksling og problemstillinger knyttet til EU/EØS-spørsmål.

Komiteen merker seg at for Norge har den nordiske dimensjon av forsvars- og sikkerhetspolitikken fått økende betydning. Flere aspekter av dette samarbeidet vil bli styrket, bl.a. samarbeidet innen Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support (NORDCAPS), samarbeidet om forsvarsmateriell og dialogen med Danmark, Sverige og Finland om utviklingen i EU, spesielt om den europeiske sikkerhets- og forsvarspolitik (ESDP).

Komiteen merker seg at ministrene ansvarlig for samiske saker og sametingspresidentene i Norge, Sverige og Finland i 2001 besluttet å utarbeide et utkast til en nordisk samekonvensjon. Arbeidet skal begynne i 2003 og være avsluttet i 2004.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

St.meld. nr. 5 (2002-2003) - om nordisk samarbeid - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 22. oktober 2002

Thorbjørn Jagland
leder

Åslaug Haga
ordfører og sekretær